

Reti sastopamo vaskulāro augu sugu noteikšana un aizsardzība

Otrā daļa

Pēteris Evarts-Bunders
Aiva Bojāre
Dana Krasnopoļska

13.07.2023. Daugavpils

LIFE FOR SPECIES «Threatened species in Latvia: improved knowledge, capacity, data and awareness» (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857)

Potentilla anglica

Pazvilu retējs

Daudzgadīgs, 20-80 cm augsts lakstaugs ar pacilu vai gulošu, augšdaļā zarotu, gandrīz kailu stublāju, kas, veģetācijas sezonas beigās mezglu vietā iesakņojas.

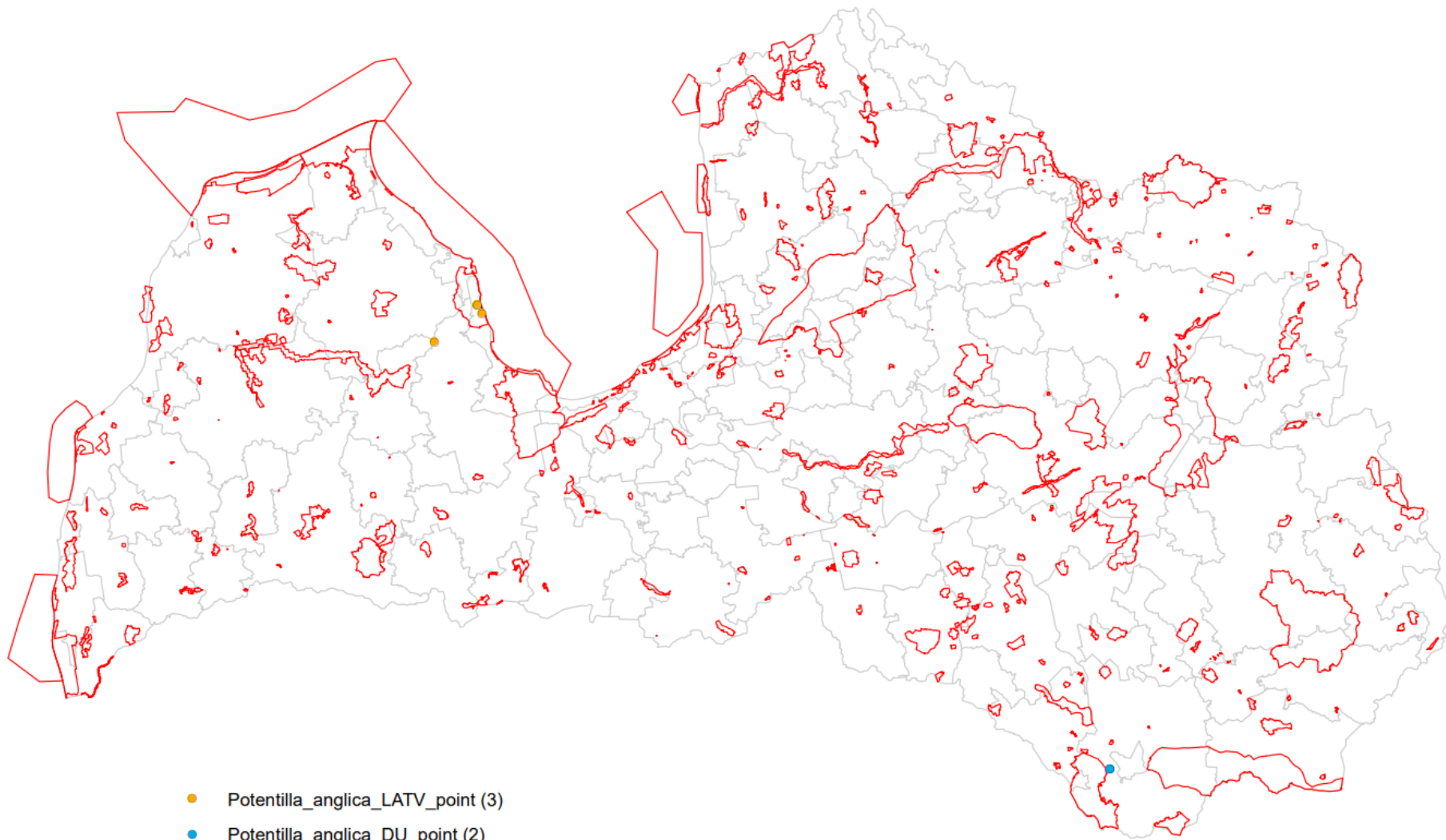
Lapas staraini saliktas, apakšējās stublāja lapas piecstarainas, ar garu kātu, augšējās parasti trīsstarainas, sēdošas. Lapiņas lancetiskas līdz eliptiskas, lapas mala zobaina, pamats ķīļveida.

Ziedi pa vienam lapu žāklēs, 1-1,8 cm diametrā, ar garu ziedkātu. Vainaglapas un kauslapas 4.

<https://www.gbif.org/>

Potentilla anglica

- Potentilla_anglica_LATV_point (3)
- Potentilla_anglica_DU_point (2)
- Potentilla_anglica_DAP_point (1)

Potentilla anglica
Potentilla reptans
Potentilla erecta

<https://www.gbif.org/>

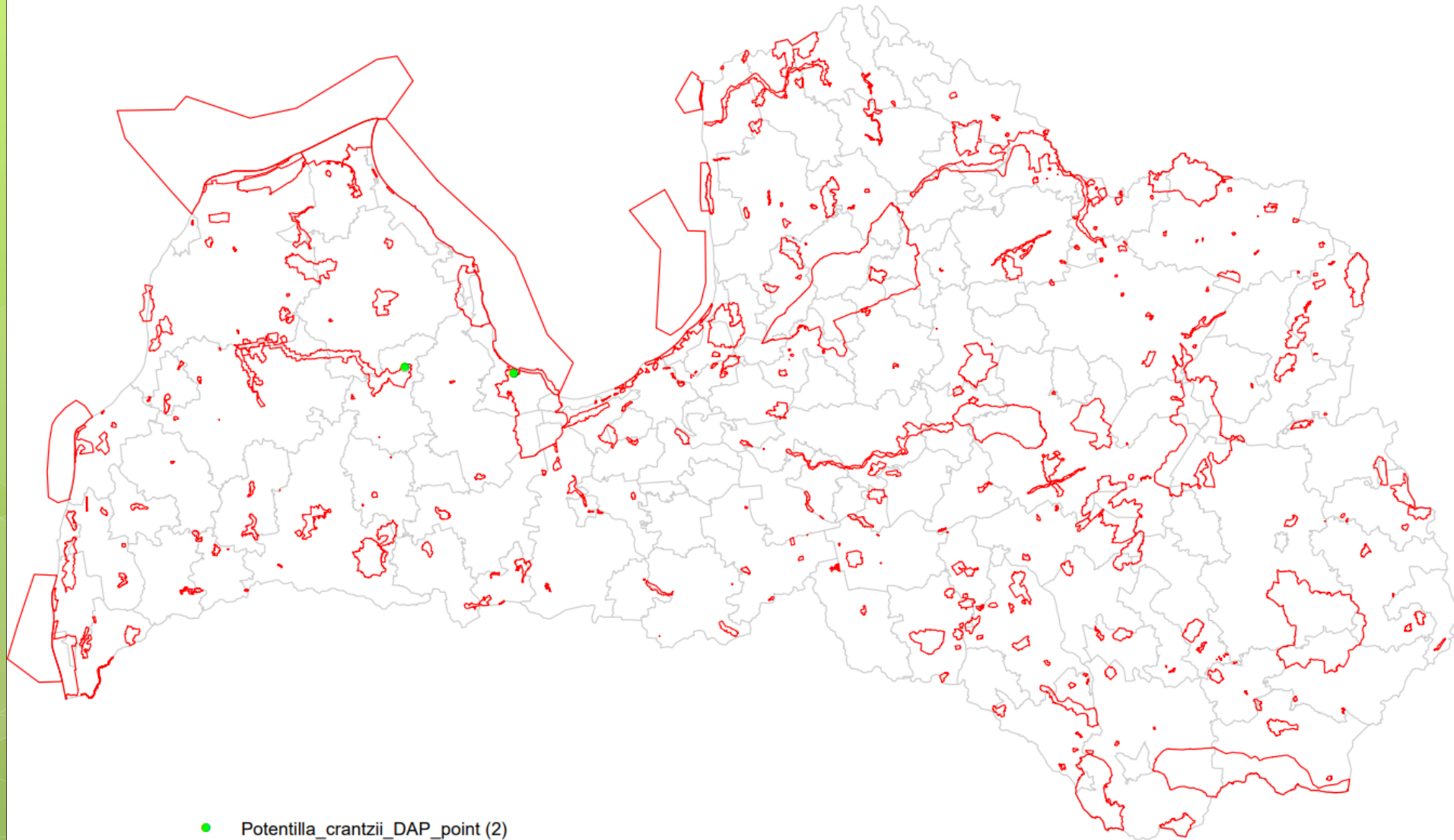
Potentilla crantzii

Kranca retējs

Daudzgadīgs, 6-20 cm augsts lakstaugs. Stublājs pacils, pie pamata ar tumši brūnām zvīņveida pielapēm, gandrīz kails. Apakšējās un vidējās stublāja lapas ar īsu kātu, augšējās sēdošas. Stublāja apakšējās lapas satuvinātas, piecstaraini saliktas no aptuveni vienāda izmēra lapiņām, stublāja vidējās lapas trīsstaraini saliktas, augšējās veselas. Lapas apakšpusē skraji, galvenokārt gar dzīslām, mataina. Ziedi diezgan lieli, 1-2,5 cm diametrā, ar garu ziedkātu. Vainaglapas 5, zied jau no maija.

Potentilla crantzii

● *Potentilla_crantzii*_DAP_point (2)

Potentilla crantzii
Potentilla arenaria

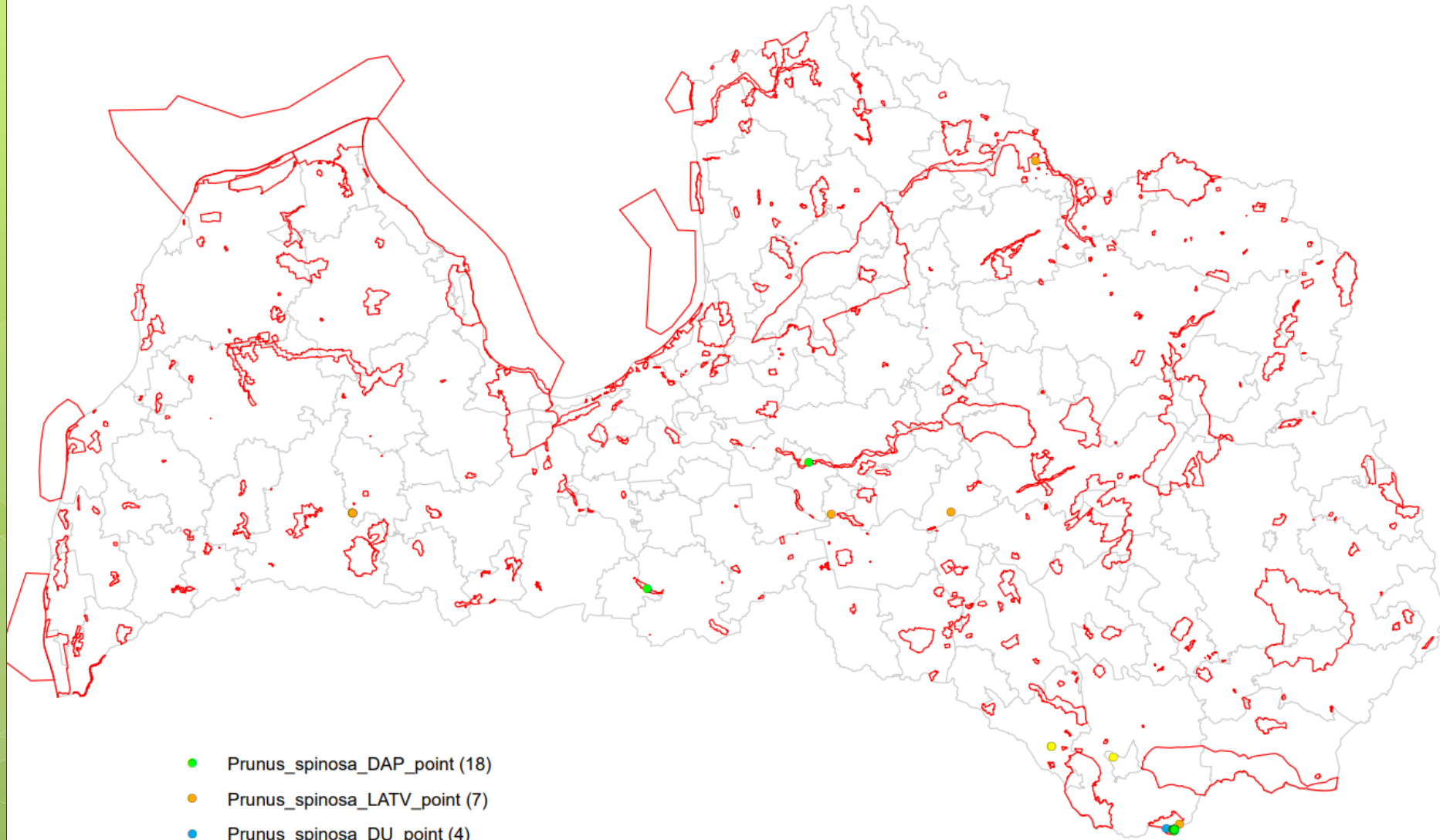
<https://www.gbif.org/>

Prunus spinosa

Ērkšķu plūme

Ērkšķu plūme diezgan reti un izklaidus sastopama Latvijā, galvenokārt rietumu daļā. Sugai ir zināmas vairākas atradnes Daugavas ielejā, Zemgalē un citviet Latvijā. Tā kā precīzi sugas izplatības pētījumi nav veikti, un zināmie atradņu punkti uzskatāmi par fragmentāriem pētījumiem un pat nejaušiem atradumiem, ir pamats uzskatīt, ka suga Latvijā ir daudz plašāk izplatīta. Suga arī tiek samērā plaši kultivēta, uz ko norāda samērā liels skaits vēsturisko atradņu parkos un apstādījumos, tādēļ var prognozēt, ka ērkšķu plūmes populācija valstī, lai arī nav liela, tomēr ir stabila un bez tūlītēju būtisku apdraudēju riskiem, jo atradnēs saglabājas ilgstoši, veido blīvas audzes un bieži izrāda ekspansīvas iezīmes, strauji izplatoties ar sēklām un sakņu atvasēm. Ņemot vērā, ka gan atradņu skaits, gan sastopamības apgabals valstī pēdējos 30 gados ir vismaz dubultojies, salīdzinot ar vēsturiskajiem datiem, suga uzskatāma par drošu un neapdraudētu.

Prunus spinosa

- *Prunus spinosa*_DAP_point (18)
- *Prunus spinosa*_LATV_point (7)
- *Prunus spinosa*_DU_point (4)
- *Prunus spinosa*_DD (3)

<https://www.gbif.org/>

G. Evarte-Bundere

Ērkšķu plūmes audzes Ilgās.

???

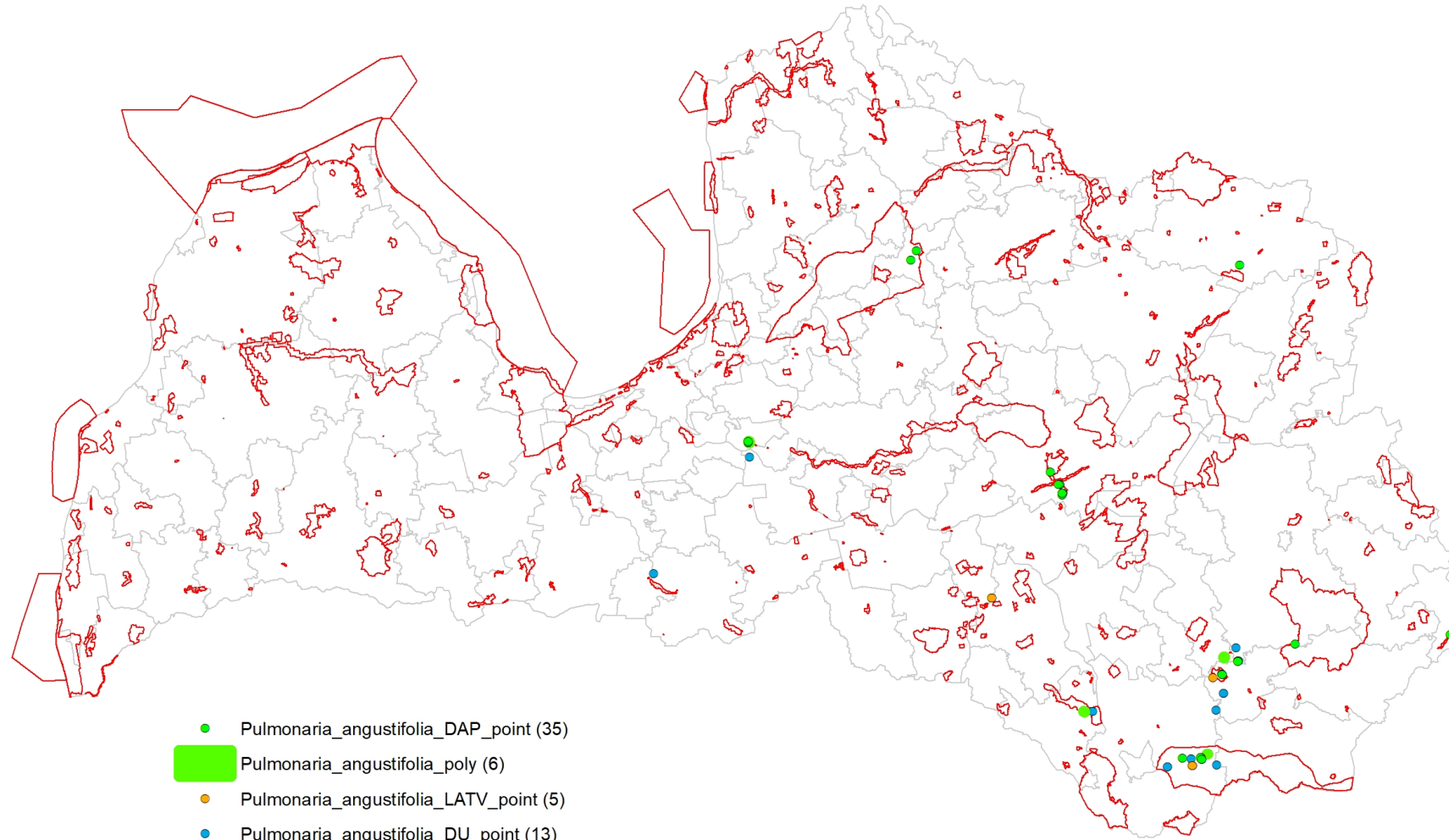
Pulmonaria angustifolia Šaurlapu lakacis

Daudzgadīgs, 15-30 cm augsts skarbmatains lakstaugš. Stublājs stāvs vai pacils, lapas pamīšus, veselas, lancetiskas vai lineāri-lancetiskas, stublāja lapas sēdošas, savukārt piezemes lapām pamats izstiepti sašaurināts neizteikti spārnainā kātā. Ziedi rituļos, apziednis aktinomorfs, kauslapas un vainaglapas pa 5, saaugušas. Kauss 1-1,3 cm garš, nedaudz garāks par vainaga stobriņu, augļu laikā nav uzpūsts. Vainags sārti līdz zili violets.

G. Evarte-Bundere

Pulmonaria angustifolia

- Pulmonaria_angustifolia_DAP_point (35)
- Pulmonaria_angustifolia_poly (6)
- Pulmonaria_angustifolia_LATV_point (5)
- Pulmonaria_angustifolia_DU_point (13)
- Pulmonaria_angustifolia_DD (4)

Pulmonaria obscura

Pulmonaria angustifolia

Rosa coriifolia

Ādlapu roze

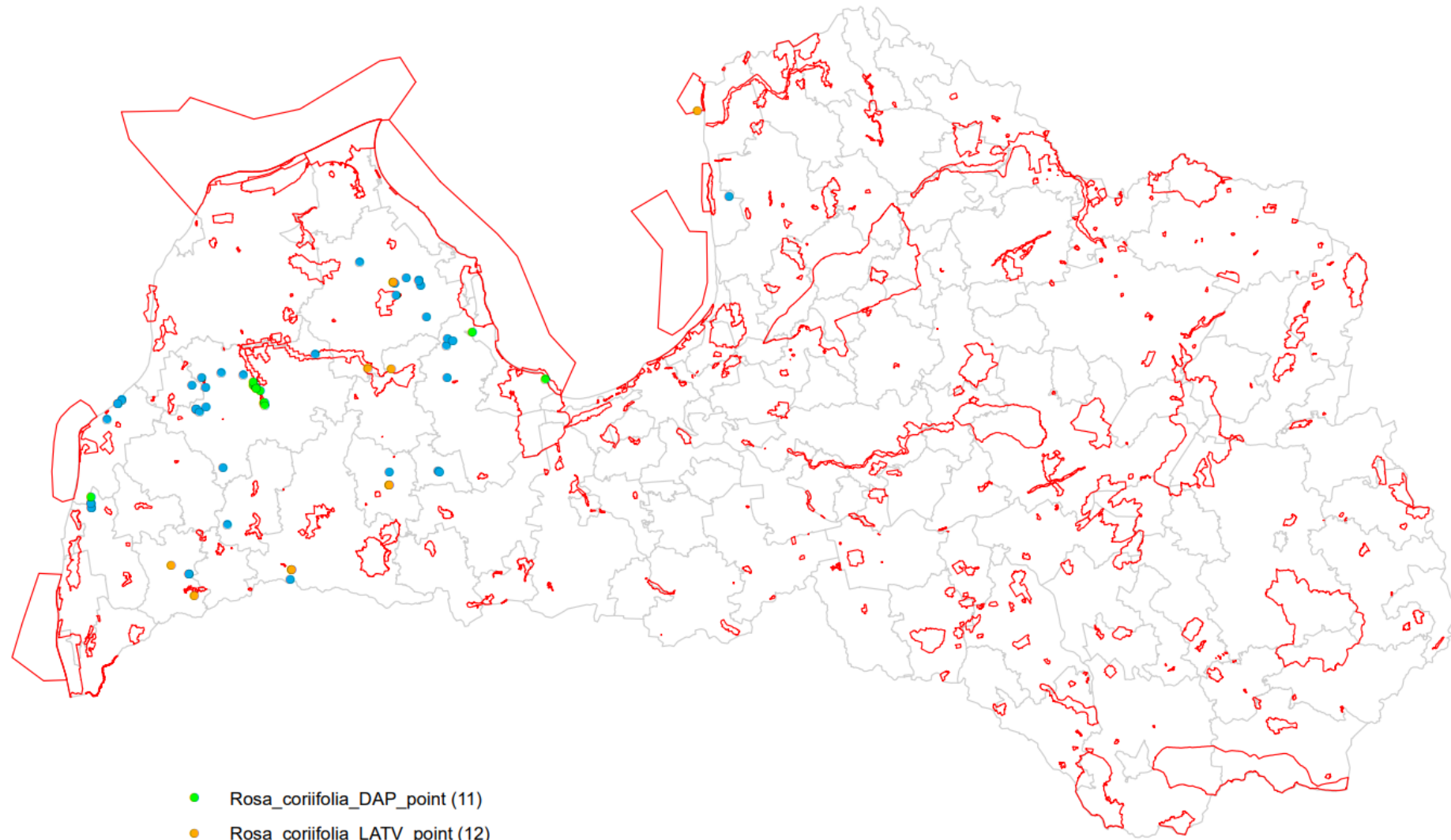
Vidēji liels, līdz 2 m augsts krūms. Stumbri lokveidīgi noliekti. Miza pelēkbrūna, saules pusē tumši sarkanbrūna. Dzeloni līki, ar platu pamatu. Pielapes platas. Lapas nepāra plūksnaini saliktas no 5 (reti 7 vai 9) plati ovālām vai eliptiskām lapiņām. Lapiņu virspusē pelēcīgi dzeltenzaļas, ar retiem matiņiem, apakšpus pelēkzaļa, ar blīviem matiņiem, sevišķi uz dzīslām, lapiņu mala rupji zāgzobaina.

Dziedzermatiņu uz lapiņām uz ziedu daļām nav. Ziedi zaru galos pa vienam vai, retāk, kopā pa 2-4. Apziednis divkāršs. Kauslapas 5, ar sānu piedevām, pēc ziedēšanas stāvas vai atstāv, vismaz daļēji saglabājas augļa gatavības stadijā. Vainaglapas 5, rozā. Auglis – iegarens, 1,5-2,5 cm garš oranži sarkans riekstiņu kopauglis.

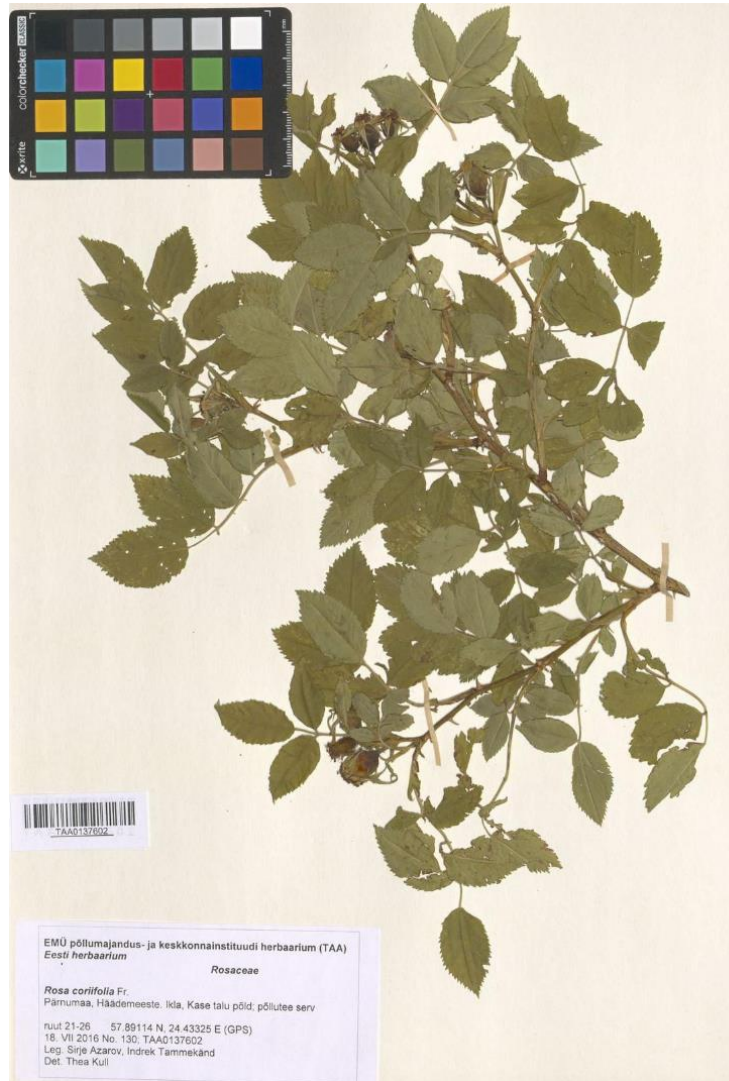

D. Krasnopoļska

Rosa coriifolia

- Rosa_coriifolia_DAP_point (11)
- Rosa_coriifolia_LATV_point (12)
- Rosa_coriifolia_DU_point (41)

<https://www.gbif.org/>

D. Krasnopoļska

Rosa mollis

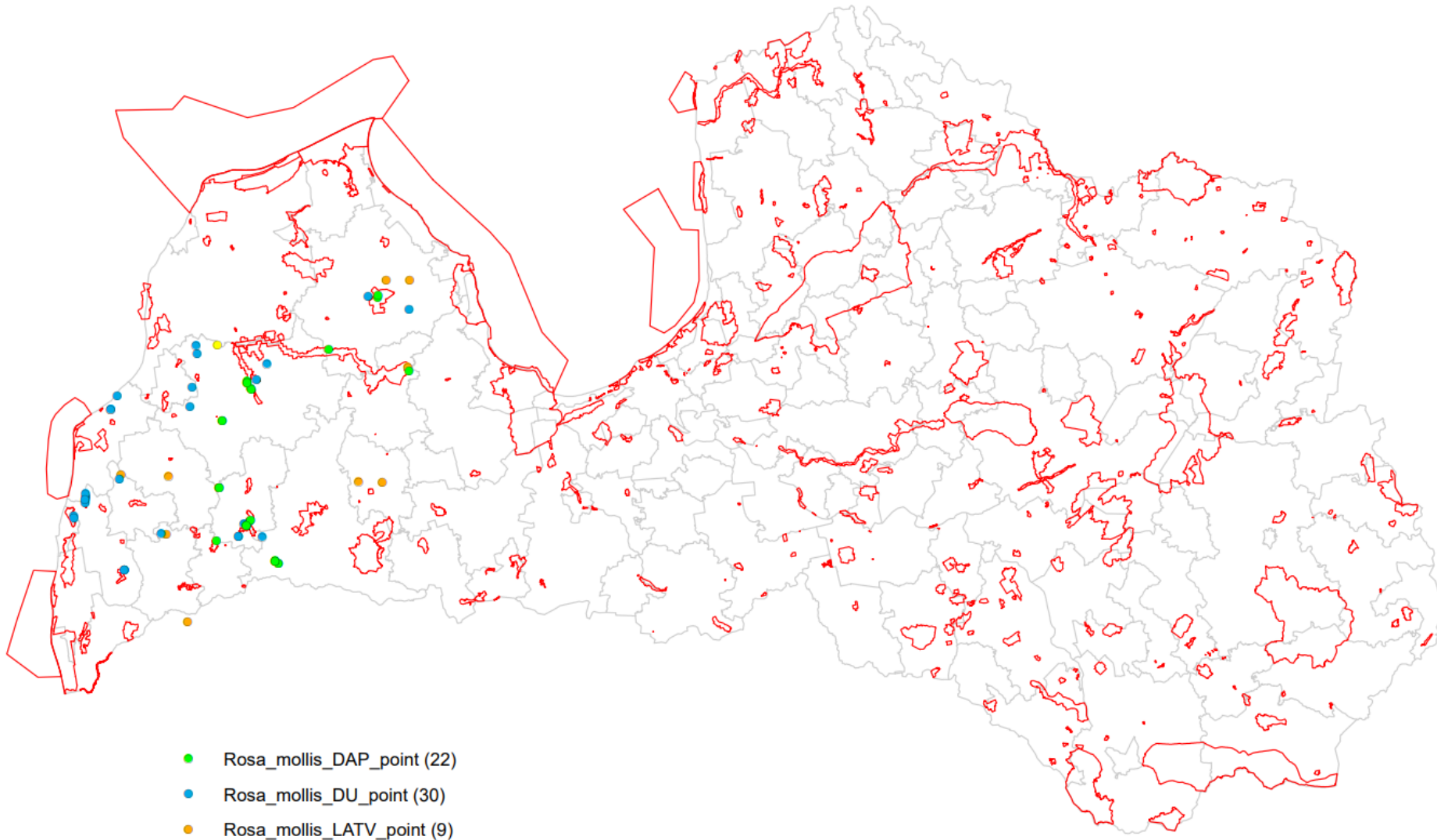
Mīkstā roze

Neliels, 0,5-1 m augsts krūms. Stumbri stāvi. Miza brūna, saules pusē tumši sarkanīgi brūna, spīdīga. Dzeloni gandrīz taisni, nedaudz lokveida noliekti ar mazliet platāku pamatu. Lapas saliktas no 5 (reti 7 vai 9) ovālām vai iegareni ovālām lapiņām. Lapiņas pelēkzaļas, ar blīviem, gariem zīdainiem matiņiem, mala vienkārt vai divkārt lielzāģzobaina. Lapas plātnes apakšpusē un uz kāta daudz sīku dziedermatiņu, turklāt lapas apakšpusē dziedzeri īsāki par blīvo apmatojumu, un nav labi saskatāmi. Ziedkāts un auglis ar izklaidus gariem dziedermatiņiem, vai kails. Kauslapas ar sānu piedevām, pēc ziedēšanas stāvas, vai atstāv, saglabājas augļa gatavības stadijā. Vainaglapas 5, tumši rozā. Auglis – iegareni apaļš, vai lodveidīgs 1-2 cm garš oranži sarkans riekstiņu kopauglis. Visam augam sveķu smarža.

D. Krasnopoļska

Rosa mollis

- Rosa_mollis_DAP_point (22)
- Rosa_mollis_DU_point (30)
- Rosa_mollis_LATV_point (9)
- Rosa_mollis_DD (2)

D. Krasnopolška

Rosa rubiginosa

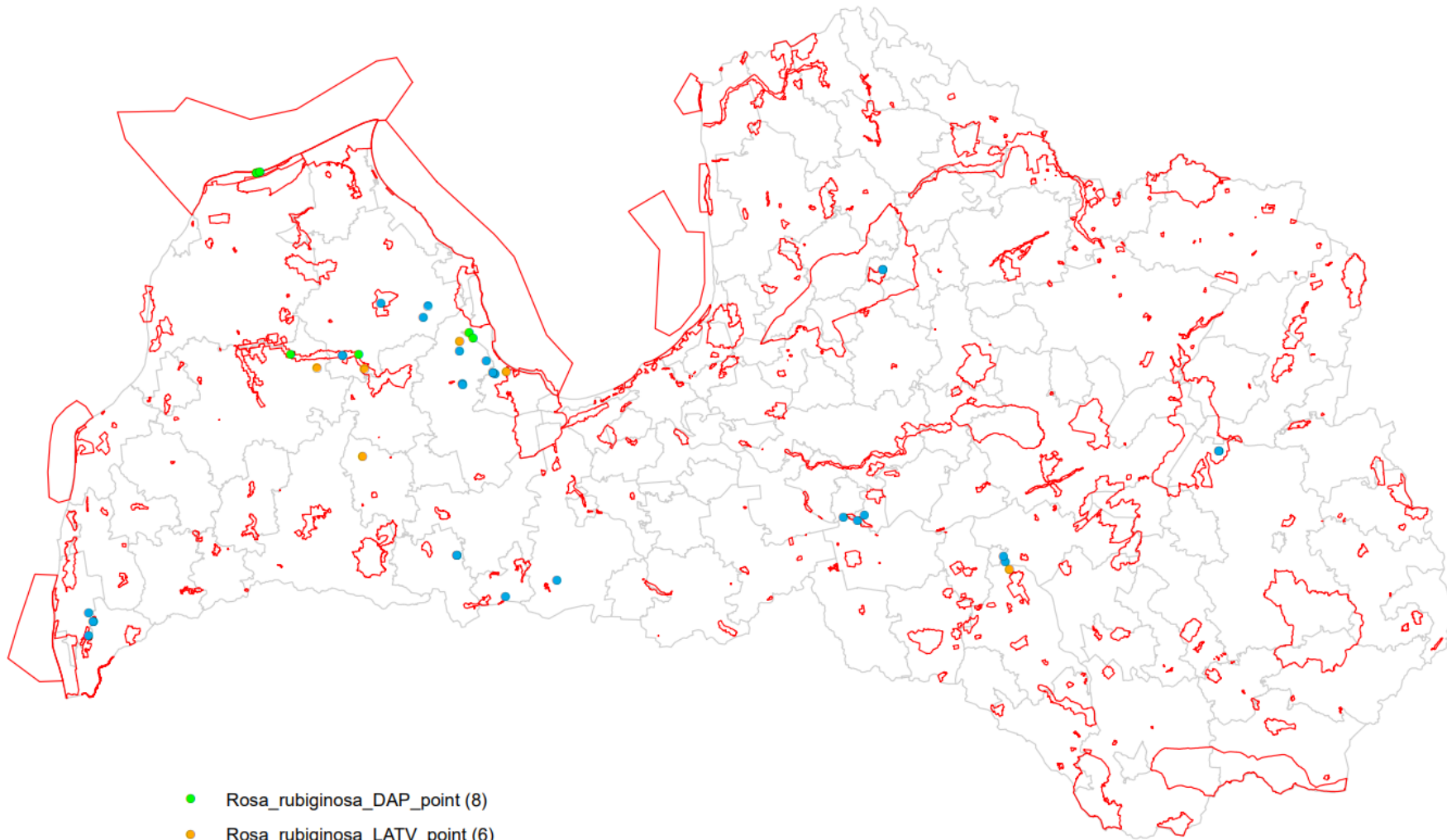
Smaržlapu roze

Vidēji liels, līdz 2 m augsts krūms. Stumbri stāvi. Miza zaļganbrūna. Dzeloni ļoti dažādi – lielākie līki, pie pamata saplacināti, mazākie gandrīz taisni. Lapas saliktas no 5 – 7 plati ovālām vai eliptiskām lapiņām. Lapiņu virspusē tumši zaļas, ar retiem matiņiem, apakšpusē gaiši zaļas, ar blīviem dziedermatiņiem. Lapiņu mala divkārt zāgzobaina, zobiņi īsi un smaili, smailes daļā dziedzeraini. Ziedkāts blīvi klāts ar dziedermatiņiem. Dziedzeri izdala āboliem līdzīgu aromātu. Kauslapas 5, ar sānu piedevām, pēc ziedēšanas stāvas vai atstāv, vismaz daļēji saglabājas augļa gatavības stadijā. Vainaglapas 5, rozā. Auglis – iegarens, 1-2 cm garš oranži sarkans riekstiņu kopauglis

<https://www.gbif.org/>

Rosa rubiginosa

- *Rosa_rubiginosa_DAP_point* (8)
- *Rosa_rubiginosa_LATV_point* (6)
- *Rosa_rubiginosa_DU_point* (29)

Suga diezgan reti un nevienmērīgi sastopama Latvijā, galvenokārt rietumu daļā, tomēr tai ir zināmas vairākas atradnes Daugavas ielejā, Zemgalē u.c. Tā kā sugas izplatības pētījumi nav veikti, un zināmie atradņu punkti uzskatāmi par fragmentāriem pētījumiem un pat nejaušiem atradumiem, ir pamats uzskatīt, ka suga Latvijā ir daudz plašāk izplatīta. Suga arī tiek samērā plaši kultivēta, uz ko norāda samērā liels skaits vēsturisko atradņu parkos un apstādījumos, tādēļ var prognozēt, ka smaržlapu rozes populācija valstī, lai arī nav liela, tomēr ir stabila.

A. Bojāre

Smaržlapu roze *Rosa rubiginosa* – LDB Gada kokaugs 2023!

M. Breimane

Jēkabpils aizsargā smaržlapu rozi.

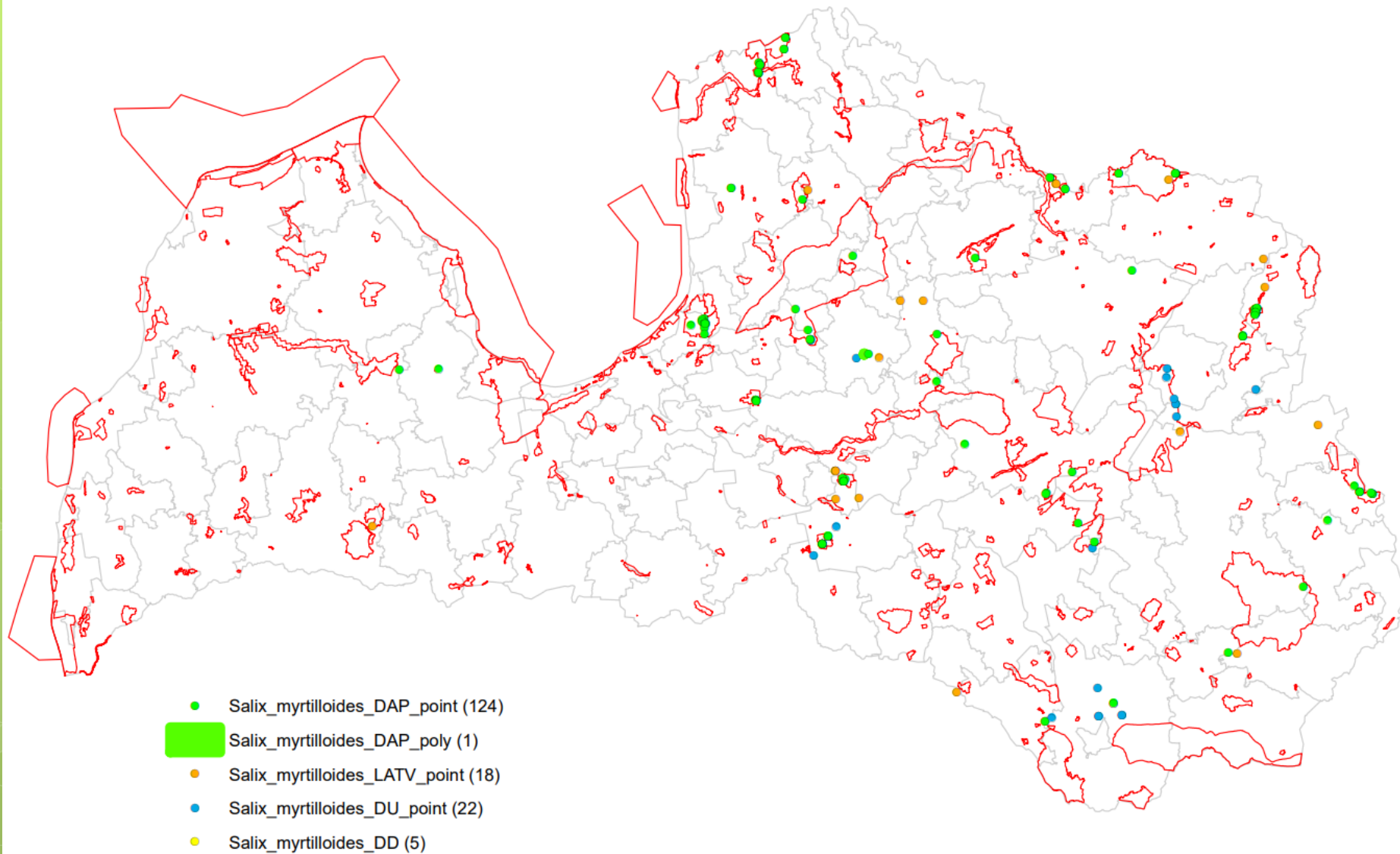
Salix myrtilloides Mellenāju kārklis

30-80 cm augs krūms ar pelēkbūniem zariem. Jaunie dzinumi tievi, kaili, iedzelteni vai rūsgani. Lapas 1-3 cm garas, un 0,7-1,5 cm platas, plati eliptiskas, ar gludu malu, abpusēji kailas, virspusē blāvi zilganzaļas, nereti ar purpurvioletu nokrāsu, apakšpusē ar blīvu dzīslu tīklu, atgādina zileņu lapas. Spurdzes plaukst reizē ar lapām. Pogļa iesarkana, līdz 6 mm gara, kaila.

<https://www.gbif.org/>

Salix myrtilloides

Sugai pēdējo trīsdesmit gadu laikā zināmas aptuveni 80 atradnes, vēl ar vien sastopamības apgabālā tiek konstatētas jaunas atradnes. Tā kā mellenāju kārkls ir suga ar izteikti boreālu izplatību, kas Latvijā sastopama gandrīz tikai netraucētos pārejas un sugām bagātos augstajos purvos, sugu ļoti būtiski ietekmē globālās izmaiņas – klimata pasiltināšanās, kā rezultātā samazinās sugai piemērotu biotopu platības areāla dienvidu daļā.

<https://www.gbif.org/>

Vaccinium uliginosum

<https://www.gbif.org/>

Salix phylicifolia

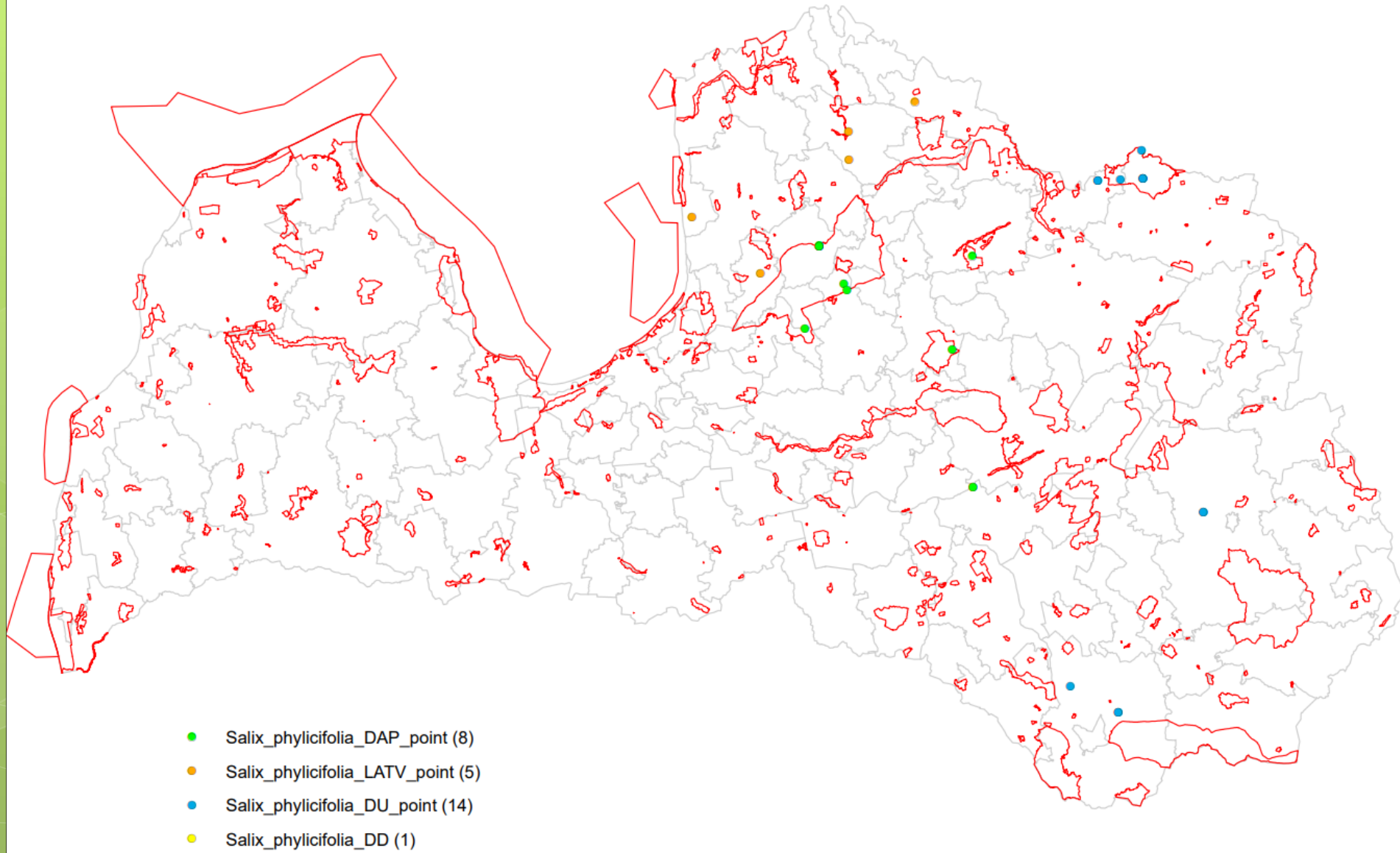
Divkāsu kārklis

Līdz 3 m augsts krūms ar īsiem zariem un blīvu vainagu. Jaunie dzinumi paresni, dzeltenbrūni, vai sarkanīgi, sākumā zīdaini mataini, vēlāk kaili. Pumpuri olveida, kaili, ģeneratīvie pumpuri izteikti lielāki par veģetatīvajiem. Lapas relatīvi cietas, 4-7(9) cm garas, un 2-4 cm platas, plati eliptiskas vai otrādi olveida, mala zobaina. Lapas plaukstot skraji zīdaini matainas, vasaras otrajā pusē abpusēji kailas, virspusē tumši zaļas, spožas, apakšpusē zilganas. Spurdzes 2-3 cm garas, plaukst pirms, retāk reizē ar lapu plaukšanu, sievišķās spurdzes augļu laikā līdz 9 cm garas.

<https://www.gbif.org/>

Salix phylicifolia

Salix phylicifolia

D. Krasnopol'ska

Salix starkeana

<https://www.gbif.org/>

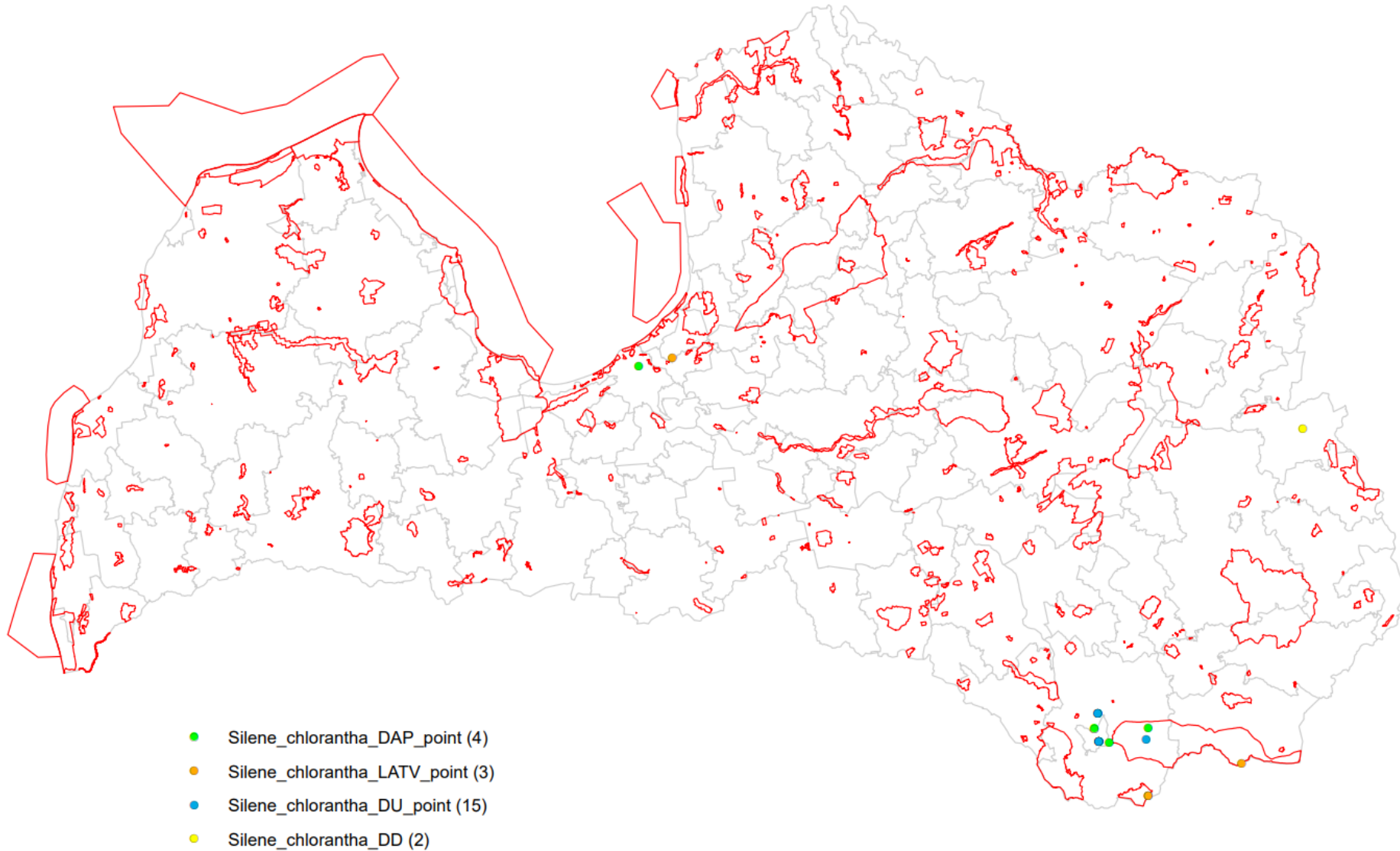
Silene chlorantha Zaļziedu plaukšķene

Daudzgadīgs, 50-90 cm augsts, zilganzaļš, kails lakstaugs. Stublāji vairāki, pacili. Apakšējās lapas šauri lāpstveidīgas vai lancetiskas, 4-9 cm garas, vidējās un augšējās lapas lancetiskas. Ziedkopa šaura, stāva vai noliekta, +/- vienpusēja. Ziedi nokareni vai horizontāli atstāvoši. Kauss šauri zvanveidīgs, uzpūsts, 9-12 mm garš. Vainaglapas zaļgandzeltenas.

<https://www.gbif.org/>

Silene chlorantha

Silene chlorantha

Silene otites

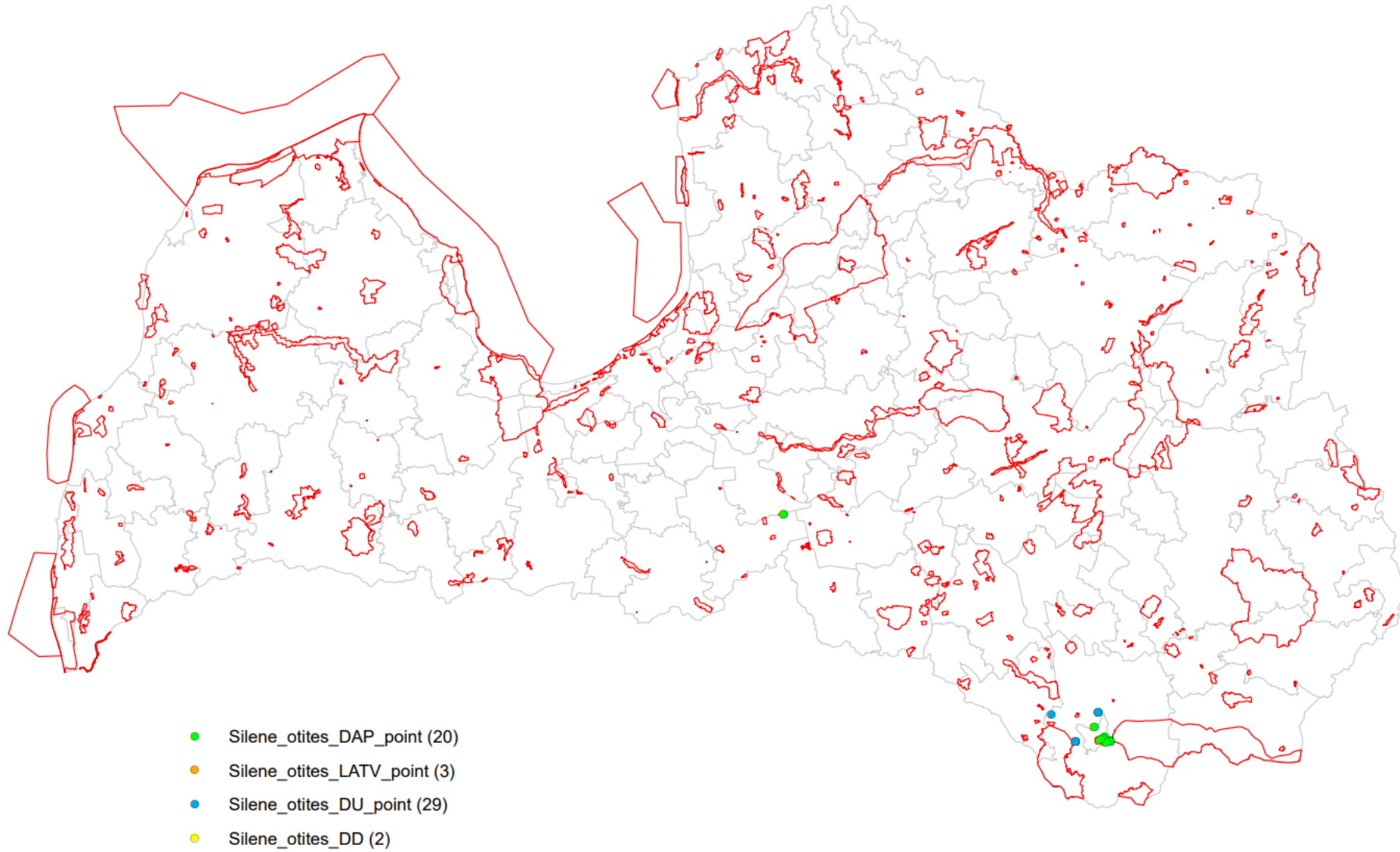
Silene otites

Ausainā plaukšķene

Divgadīgs vai audzgadīgs 20-60 cm augsts lakstaugs. Stublāji vairāki, stāvi, velteniski, augšdaļā kaili, zem mezgliem nedaudz lipīgi, lejasdaļā ar īsiem matiņiem. Lapas pretējas, lāpstveida, ar vāji izteiktu apmatojumu, 4,5-9 cm garas Divmāju augs. Ziedi sīki, skrajos pušķveida dihāzijos, kuri veido saliktu ziedkopu. Ziedkāts parasti kails, garš. Kauslapas 5, saaugušas īsā, 2,5-3 mm garā stobriņā. Vainaglapas sīkas, zaļgandzeltenas.

Silene otites

D. Krasnopoljska

Silene otites

Silene borysthenica

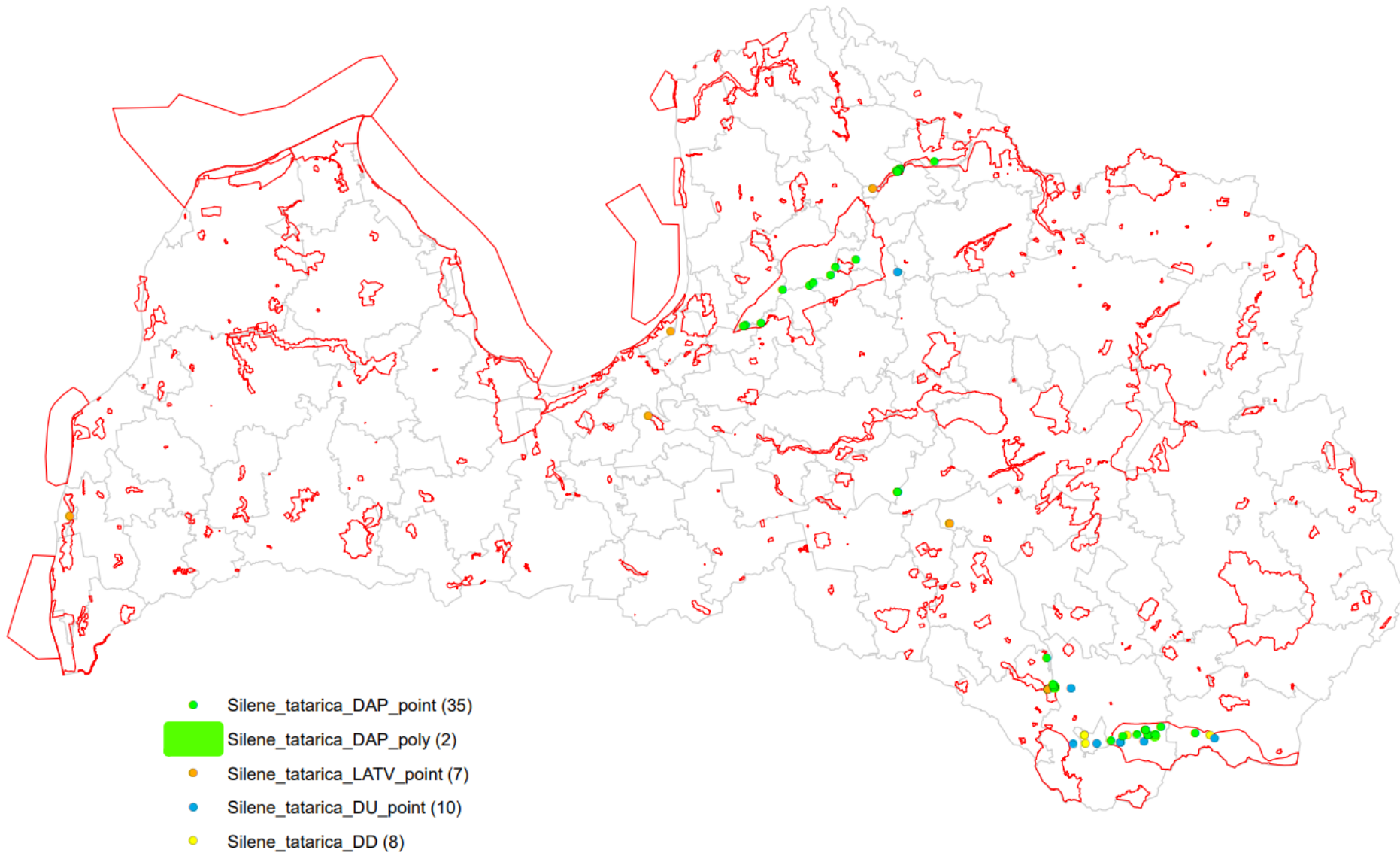
Silene tatarica

Tatārijas plaukšķene

Daudzgadīgs vai divgadīgs 30-60 cm augsts lakstaugs. Stublāji vairāki, stāvi vai pacili, velteniski, augšdaļā kaili, lejasdaļā ar gariem, gaišiem, izklaidus matiņiem. Lapas pretējas, lancetiskas, 3-5 cm garas apakšējās lapas līdz ziedēšanas sākumam nokalst. Ziedi sīki, skrajos pušķveida dihāzijos, kuri veido vienpusēju, noliektu saliktu ziedkopu. Ziedkāts matains. Kauslapas 5, saaugušas cilindriskā stobriņā, matainas. Vainaglapas baltas vai zaļgandzeltenas, dziļi šķeltas divos lineāros segmentos.

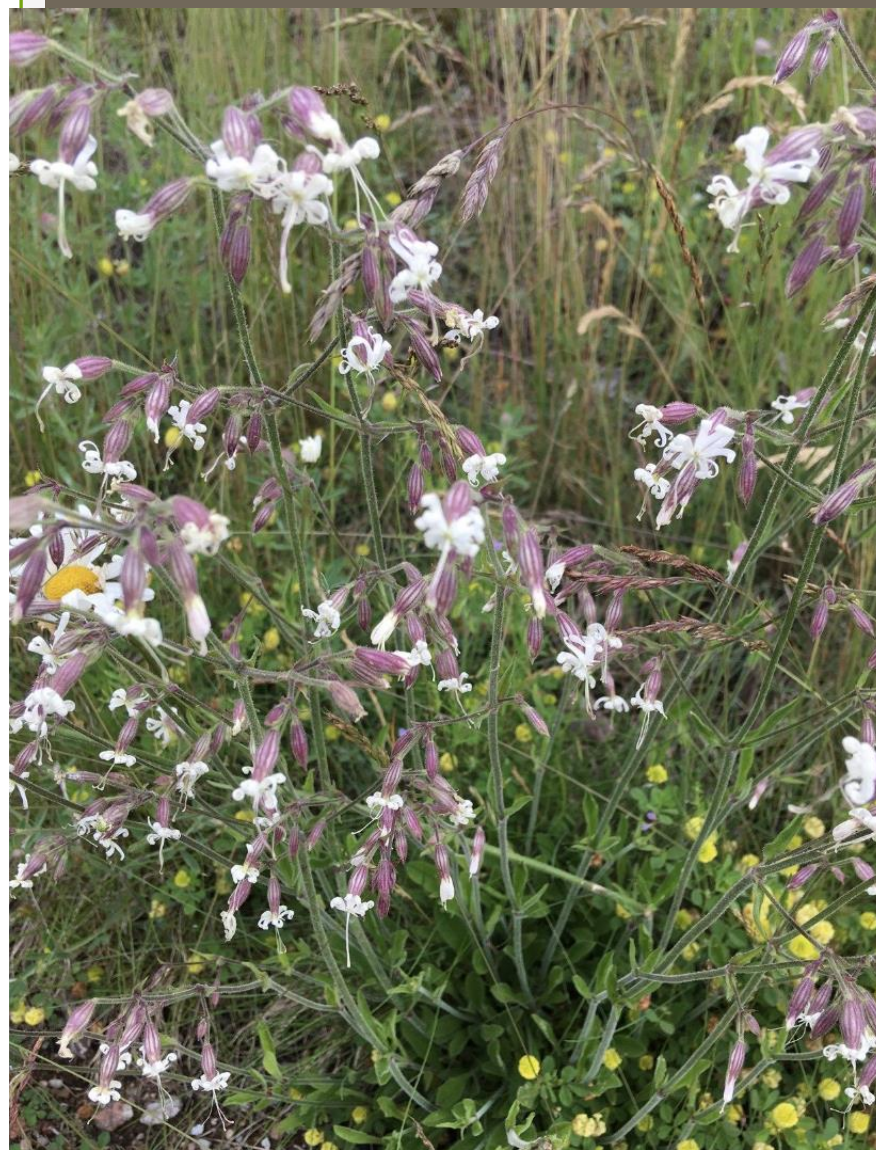

Silene tatarica

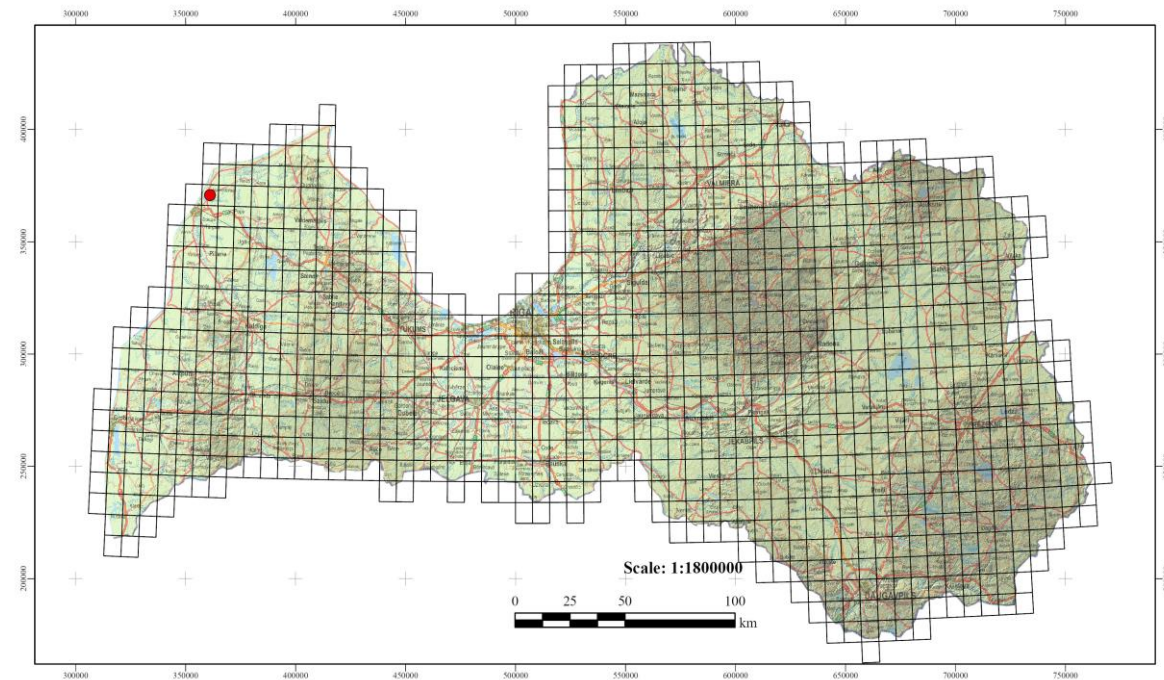
Silene tatarica

Silene nutans

Klinšu pīlādzis *Sorbus rupicola* (Syme) Hedl.

- Ziemeļeiropas endēms
- Latvijā sasniedz areāla dienvidaustrumu robežu.
- Tikai viena atradne – starp Staldzeni un Liepeni Ventspils novadā, kur vairāku simtu m² platībā uzskaitīti 30 dažāda lieluma eksemplāri.

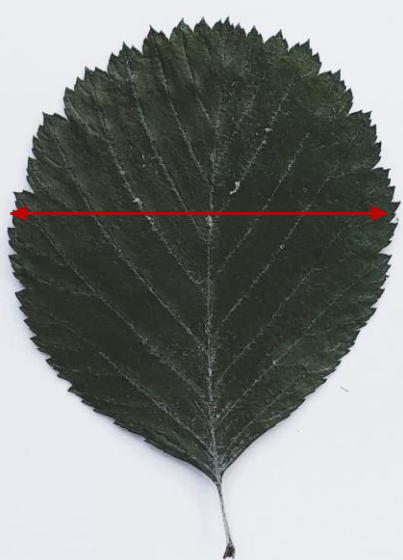

LIFE FOR SPECIES «Threatened species in Latvia: improved knowledge, capacity, data and awareness» (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857)

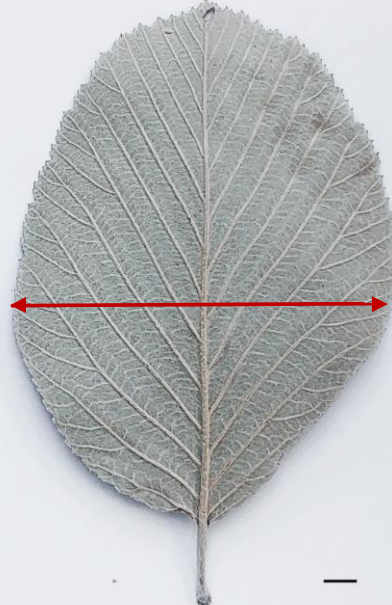
Klinšu pīlādzis *Sorbus rupicola* (Syme) Hedl.

- Lapas platākā daļa augšpus vidus

Miltu pīlādzis *Sorbus aria* (L.) Crantz

- Lapas platākā daļa vidū vai zemāk

Zviedrijas pīlādzis *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers.

- Lapas plūksnaini daivainas

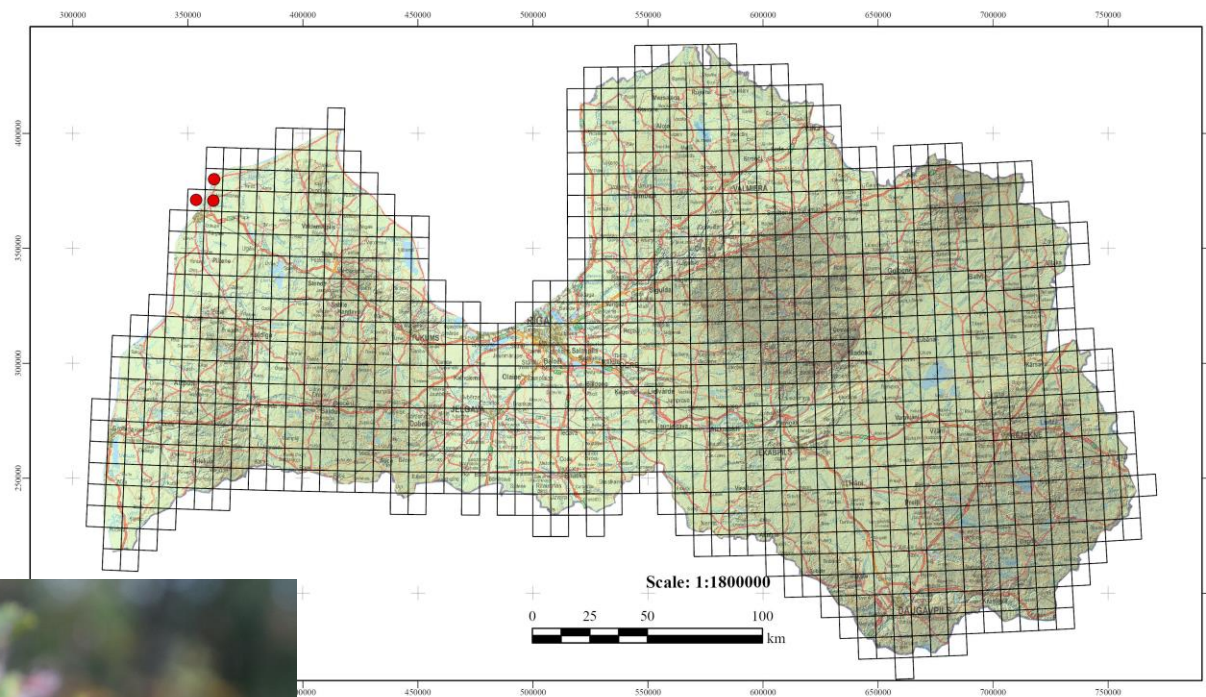

- Pie pamata parasti ķīļveida
- Lapas apakšpuse balti tūbaina

- Pie pamata ieapaļas vai ķīļveida
- Lapas apakšpuse balti tūbaina, virspuse kā ar "miltiem apkaisīta"

Teodora pīlādzis *Sorbus teodori* Liljef.

- Ziemeļeiropas endēms
- Latvijā sasniedz areāla dienvidaustrumu robežu.
- Konstatēts pie Staldzenes un Ovīšos.

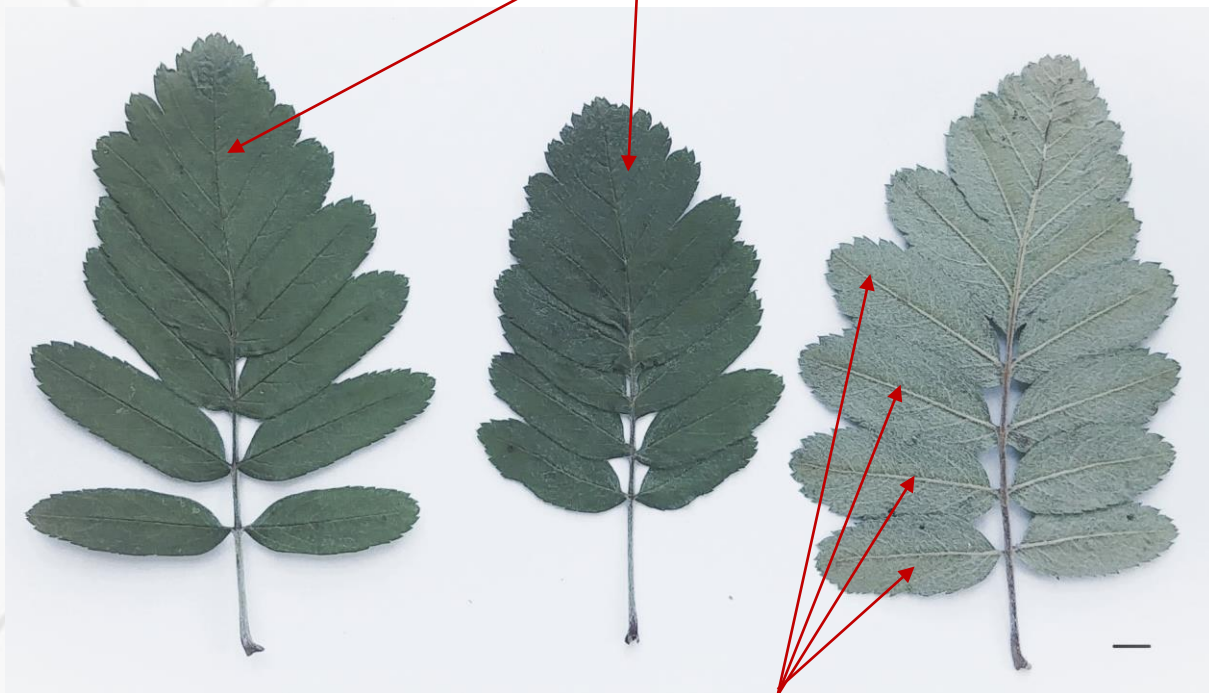

LIFE FOR SPECIES «Threatened species in Latvia: improved knowledge, capacity, data and awareness» (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857)

Teodora pīlādzis *Sorbus teodori* Liljef.

Lapas augšējā, veselā daļa maza, sekli daivaina vai gandrīz bez daivām.

- Lapas apakšējā daļā 4 (5) pāri plūksnu, kas, sākot ar otro vai trešo plūksnu pāri, savstarpēji nedaudz pārsedzas

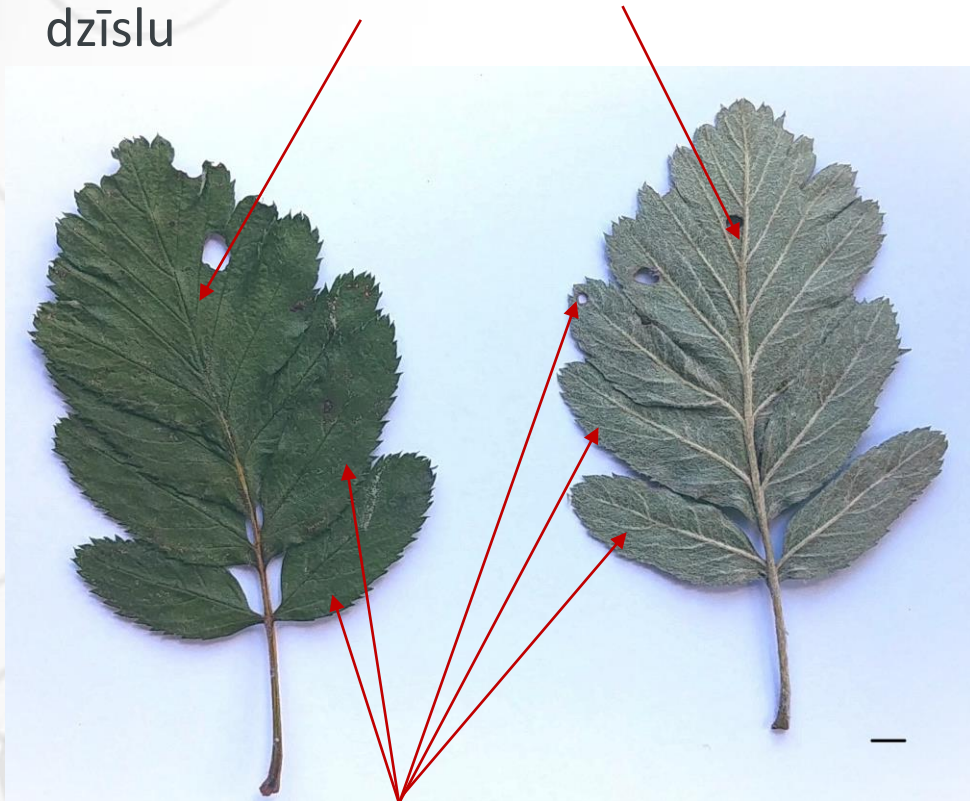
Meiniha pīlādzis *Sorbus meinichii*

- Lapas apakšējā daļā 5 (4) pāri plūksnu, kas, savstarpēji nepārsedzas
- Lapas augšējā, veselā daļa mazāka, sekli daivaina vai gandrīz bez daivām.

Hibrīdais pīlādzis *Sorbus x hybrida* L.

- Lapas augšējā daļa liela, vesela, šķelta vai daivaina, bet šķēlums neaizsniedz lapas vidus dzīslu

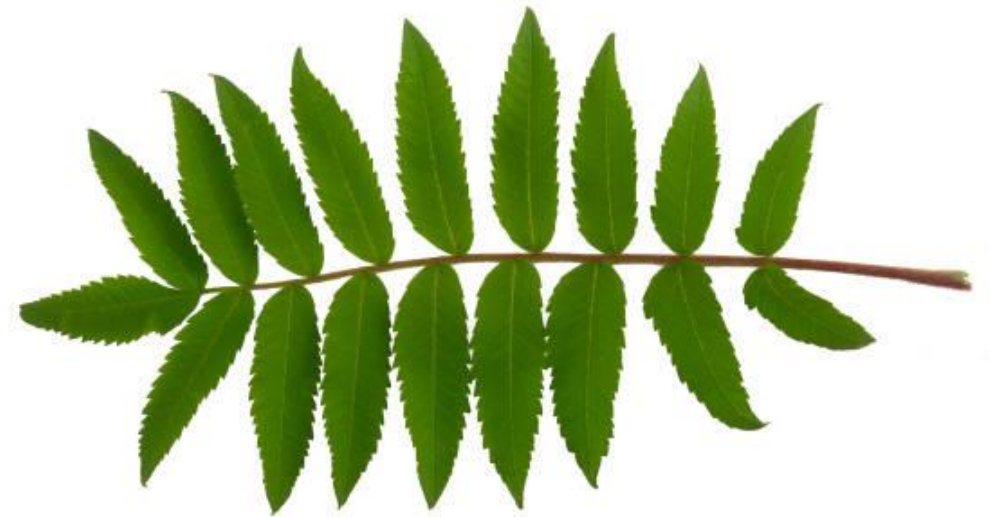

Lapas apakšējā daļā 1-3 plūksnu pāri.

LIFE FOR SPECIES «Threatened species in Latvia: improved knowledge, capacity, data and awareness» (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857)

Parastais pīlādzis *Sorbus aucuparia* L.

- Lapas nepāra plūksnaini saliktas no 4-7 pāriem iegareni lancetisku lapiņu

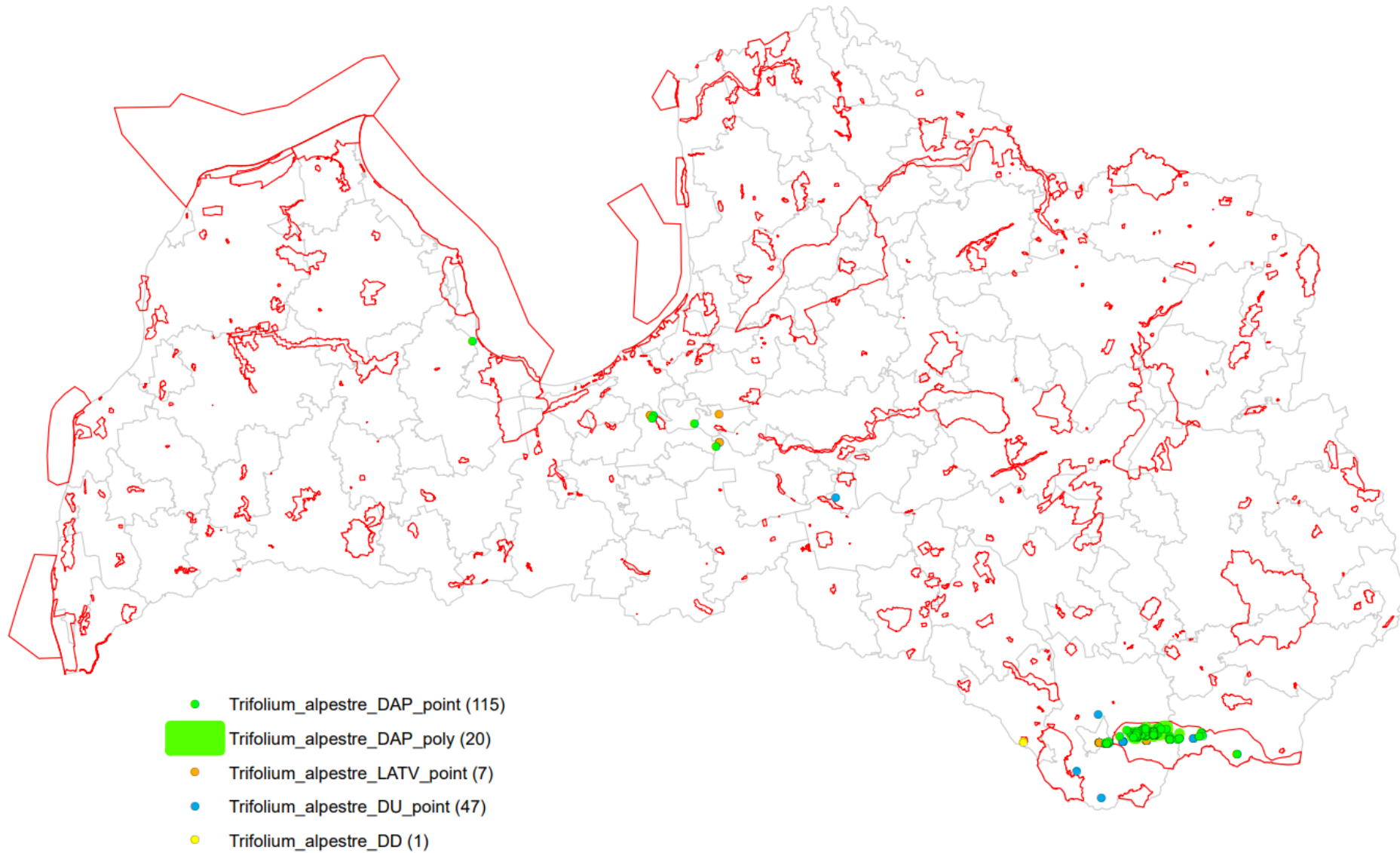
Trifolium alpestre

Alpu āboliņš

Daudzgadīgs, 20-50 cm augsts lakstaugs. Stublājs stāvs, parasti vienkāršs, ar matiņiem. Pielapes lielas, lancetiskas, ar matiņiem, vairāk par 1/2 saaugušas ar lapas kātu, brīvā daļa īlenveida; apakšējo stublāja lapu kāts garš, augšējo lapu kāts īss. Lapas trīslapiņu saliktas; lapiņas 1,5-6 cm garas, 0,5-1,5 cm platas, lancetiskas, apakšpuse ar matiņiem, mala sīkzobaina. Kauss ar matiņiem. Vainaglapas purpursarkanas.

Trifolium alpestre

Trifolium alpestre
Trifolium medium

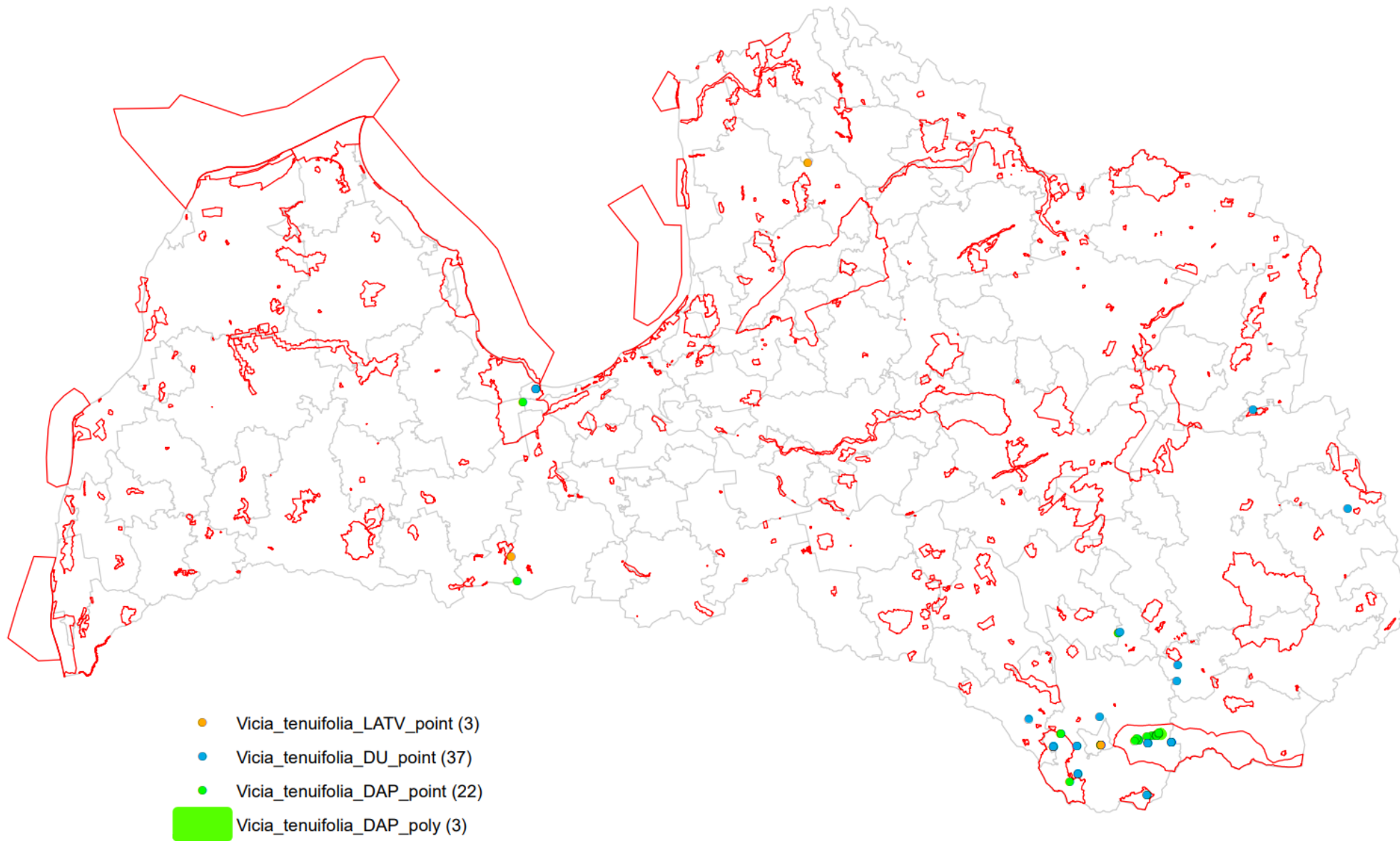
Vicia tenuifolia

Smalklapu vīķis

Daudzgadīgs, 50-150 cm augsts lakstaugš. Stublājs pacils stāvs, stingrs, zarains, kails. Lapas stāvas, lapiņas 12-26, 1-3(4) cm garas, lancetiskas līdz lineāras, gals nosmailots; lapa ar zarotu vītņi. Ziedkopas kāts ievērojami garāks nekā ziedkopa. Vaings zili violets, karogs ievērojami tumšāks nekā pārējais vainags. Pāksts 2-3 cm gara, gaiši brūna, kaila.

Vicia tenuifolia

Vicia tenuifolia
Vicia cracca

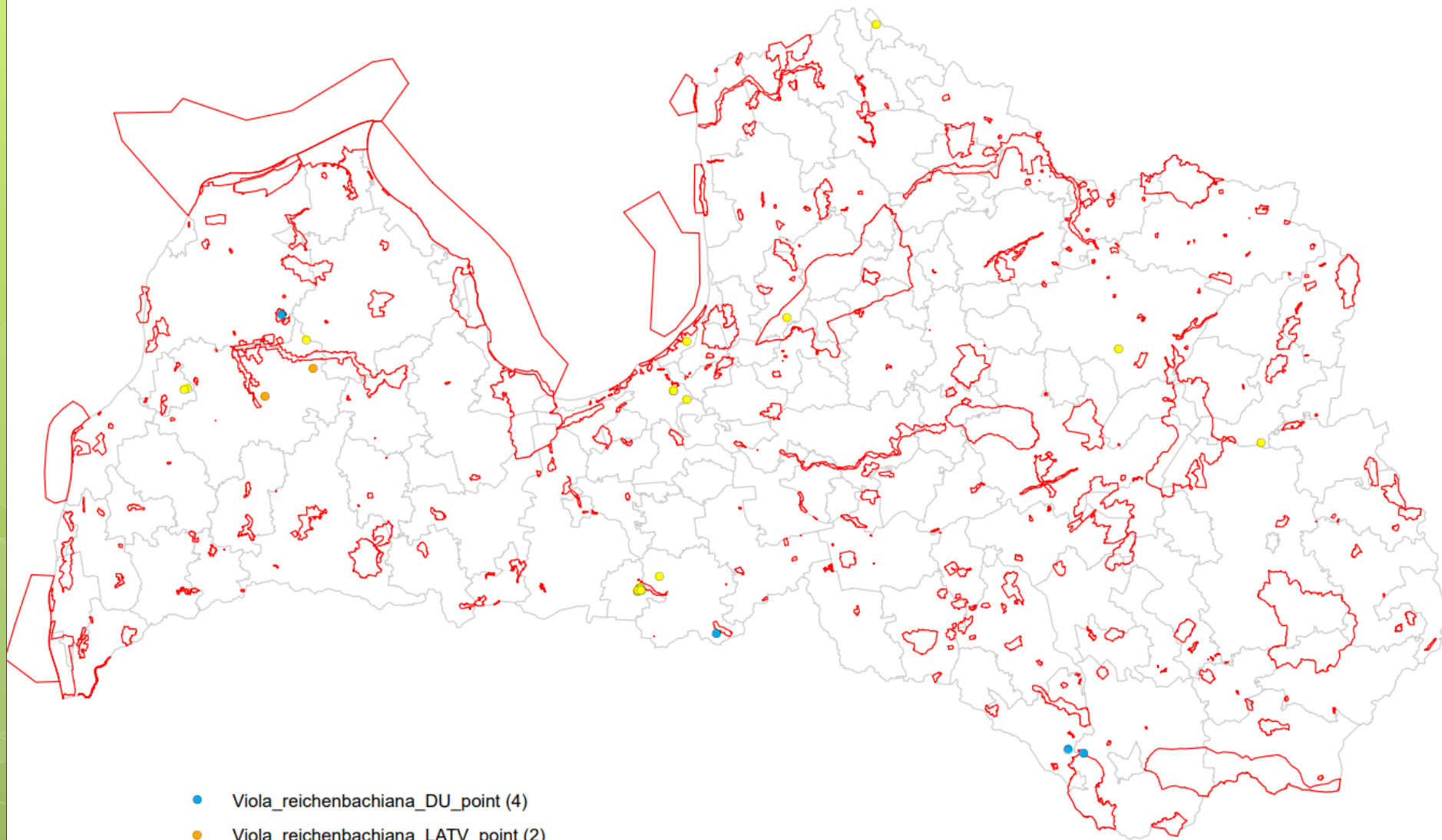
Viola reichenbachiana

Meža vijolīte

Daudzgadīgs 5-25 cm liels lakstaugs. Stublājs stāvs, nezaro vai zaro maz. Ir gan rozetes, gan stublāja lapas. Lapas ieapaļas, vai plati olveidīgas. Lapas pamats sirdsveidīgs vai dziļi sirdsveidīgs. Lapas tumši zaļas. Rozetes lapas no abām pusēm nereti violeti-zaļas. Ziedi pa vienam pagaros kātos, stublāja vidējā vai augšējā daļā. Vienam augam veidojas tikai 1-3 nelieli ziedi. Vainagi violeti. Augšējās vainaglapas slaidas, atliektas. Uz apakšējās vidējās vainaglapas izteiktas trīs tumši violetas nezarotas dzīslas. Piesis slaidš, taisns, tumšāks nekā vainags. Salīdzinot ar līdzīgām vijolīšu sugām, ziedēšanas laiks īss – dažas nedēļas.

Viola reichenbachiana

- *Viola_reichenbachiana*_DU_point (4)
- *Viola_reichenbachiana*_LATV_point (2)
- *Viola_reichenbachiana* DD (22)

Viola reichenbachiana

<https://www.gbif.org/>

Līdzīgajai sugai Rivina vijolītei *Viola riviniana* Lapas plati sirdsveida

1-4 lieli ziedi

Vainaga piesis strups, gaišs, var būt arī violetīgs

Uz vidējās apakšlūpas dzīslas ļoti zaro

Augšējās vainaglapas platas, pārklājas

Bavārijas vijolīte *Viola* × *bavarica* (= *V. reichenbachiana* × *V. riviniana*)

Raksturīgi tipiski daudz ziedu (>4); vēlāk sezonā arī lapu žāklēs novērojami daudzi, neattīstījušies ziedi

Viola × *bavarica*

Paldies par uzmanību!

Materiāls sagatavots Eiropas Komisijas LIFE projekta “Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” (projekta Nr. LIFE19 GIE/LV/000857 - LIFE FOR SPECIES) ietvaros. Projekts tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu.”

Šis materiāls satur tikai projekta LIFE FOR SPECIES īstenotāju viedokli, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra un Eiropas Komisija nav atbildīgas par šeit sniegto informāciju un tās iespējamo izmantojumu”.

